

Розвиток української мови

Урок 1.

Довгий час походження української мови висвітлювалося за схемою:
індоєвропейська – праслов'янська – східнослов'янська (давньоруська) – українська.

Ця теорія була штампом, що не вимагав доказів.

Прихильники цієї концепції стверджують, що українська мова виникла після розпаду давньоруської. Цей період припадає нібито на XIV століття.

Представники другої концепції стверджують, що безпосереднім джерелом розвитку української, як і інших слов'янських мов, виступає праслов'янська мова, розпад якої розпочинається орієнтовно в VII столітті.

Відомий у науковому світі український мовознавець Ю. Шевельов у становленні української мови виділяє такі періоди:

I. Протоукраїнська мова (II – XI ст.).

II. Староукраїнська мова (XI ст., час появи писемних пам'яток – кінець XIV ст.).

III. Середньоукраїнська мова (кінець XIV ст. – початок XIX ст.).

IV. Нова українська мова.

Прочитайте текст. Що ви дізналися з історії української мови? Визначте частини мови в першому реченні.

Літературна, або писемна мова з її староруським і церковнослов'янським різновидами, набрала свого поширення з прийняттям християнства, появою шкіл, освіти, книжок, бібліотек. Вона вживалася для задоволення суспільно-державних і церковних потреб.

Церковнослов'янською, подібно до латинської в середньовічній Європі, перекладали книги Святого Письма. Вона має у своїй основі староболгарську мову та її алфавітну систему, так звану кирилицю.

Учені доводять, що давньоукраїнське письмо зі своєю системою позначок існувало з другого століття до нашої ери. У багатьох мовах світу є тільки їм притаманні звуки й букви. Розміщені в усталеному порядку, літери складають алфавіт, який українці ще називають абеткою, азбукою. Саме письмо виникло наприкінці II тисячоліття до нашої ери. За один із найдавніших алфавітів вважають грецький, від якого походить і сучасна українська абетка. Колись вона містила сорок п'ять літер, а нині має лише тридцять три (Ярослав Дзира).

Перевірте себе

Літературна – прикметник

або – сполучник

писемна – прикметник

мова – іменник

з – прийменник

її – займенник

староруським – прикметник

і – сполучник

церковнослов'янським – прикметник

різними – іменник

набрала – дієслово

Частини мови

свого – займенник

поширення- іменник

з - прийменник

прийняттям - іменник

християнства - іменник

появою – іменник

шкіл – іменник

освіти – іменник

книжок – іменник

бібліотек – іменник.

10 ФАКТІВ ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

мова
ДНК НАЦІЇ

ПЕРША ЗГАДКА УКРАЇНСЬКИХ СЛІВ

448 р. візантійський історик Пріск Панійський у таборі гунського володаря Аттіли на території сучасної України записав слова «мед» і «страва».

Близько **256** тис. слів має сучасна українська мова.

Ф
П

Найрідше вживана літера.

Найбільша кількість слів починається на літеру «П».

Найбільше спільної лексики з українською мають такі мови:

84% - білоруська

68% - сербська

70% - польська

62% - російська

Зменшувальну форму в українській мові має навіть слово «вороги» — **ВОРОЖЕНЬКИ.**

Мова багата на синоніми. Слово «горизонт» має **12** синонімів.

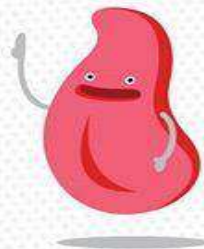
Назви всіх дитинчат тварин є іменниками середнього роду.

Наталю!

До середини **XIX** ст. українську мову найчастіше називали «руською мовою».

В українській мові, на відміну від решти східнослов'янських мов, іменник має 7 відмінків, один з яких — **кличний.**

Які ще факти ви могли б навести?

Витяг із нової редакції Правопису української мови:

-К-, -ИЦ-(Я), -ИН-(Я), -ЕС- 4.

За допомогою суфіксів **-к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес-** та ін. від іменників чоловічого роду утворюємо іменники на означення осіб жіночої статі. Найуживанішим є суфікс **-к-**, бо він поєднуваний з різними типами основ:

авторка, дизайнерка, директорка, редакторка, співачка, студентка, фігурістка та ін.

-К-, -ИЦ-(Я), -ИН-(Я), -ЕС- 4.

Суфікс **-иц-(я)** приєднуємо насамперед до основ на **-ник**: *верстальниця, набірниця, порадниця та -ень*: *учениця*. Суфікс **-ин-(я)** сполучаємо з основами на **-ець**: *кравчуня, плавчуня, продавчуня*, на приголосний: *майстриня, філологиня; бойкуня, лемкуня*. Суфікс **-ес-** рідковживаний: *дияконеса, патронеса, поетеса*

Текст правопису: [http://www.inmo.org.ua/assets/files/2019/Ukr.%20pravopys%20\(2019\).pdf](http://www.inmo.org.ua/assets/files/2019/Ukr.%20pravopys%20(2019).pdf)

Утворіть фемінітиви

Агроном, адміністратор, біолог,
бухгалтер, експерт, археолог,
аудитор, балетмейстер, бариста,
редактор, географ, лікар-педіатр,
лікар-ортопед, музикознавець.

джерело: Pixabay

Перевір себе

агрономка,
адміністраторка,
біологиня,
бухгалтерка,
експертка,
археологиня,
аудиторка,
балетмейстерка,
баристка,

редакторка,
географиня,
лікарка-педіатр,
лікарка-
ортопедка,
музикознавиця.

З історії розвитку української мови

1709 р. – указ російського царя Петра I про заборону книгодрукування українською мовою.

1763 р. – указ Катерини II про заборону викладання українською мовою в Києво-Могилянській академії.

З історії розвитку української мови

1876 р. – Олександр II у м. Емсі підписав указ про заборону ввезення українських книжок з-за кордону.

1884 р. – заборона українських театральних вистав.

З історії розвитку української мови

1888 р. – Олександр III заборонив українську мову в офіційних установах.

1914 р. – указ Миколи II про скасування української преси.

